

Zdroje a využívání informací v oblasti léčiv - Lékárníci

Jana Proboštová | duben 2021

Parametry projektu

Zadání projektu

- Zadavatelem projektu je Státní ústav pro kontrolu léčiv (dále jen SÚKL), organizace řízená Ministerstvem zdravotnictví.
- V zájmu ochrany zdraví občanů je posláním tohoto ústavu:
 - zajistit, aby v ČR byla dostupná pouze farmaceuticky jakostní, účinná a bezpečná humánní léčiva,
 - podílet se na tom, aby v ČR byly používány pouze bezpečné a funkční zdravotnické prostředky.
 - SÚKL současně provozuje pro širokou laickou veřejnost portál <http://www.olecich.cz> s cílem zpřístupnit garantované informace, jejichž je SÚKL vlastníkem, vzdělávat a informovat veřejnost v oblasti lékové problematiky a chránit ji tak před neověřenými a nepřesnými informacemi z lékové oblasti.

Cíle projektu

Cílem projektu bylo zmapovat názory farmaceutů – lékárníků na vybrané otázky lékové politiky:

- zdroje a využití informací o léčivých přípravcích
- nežádoucí účinky léků u pacientů/zákazníků
- využívání a hodnocení odborných informací poskytovaných SÚKLEM
- substituce přípravků, souběžná preskripce
- nakládání s padělkami léků

Metoda projektu

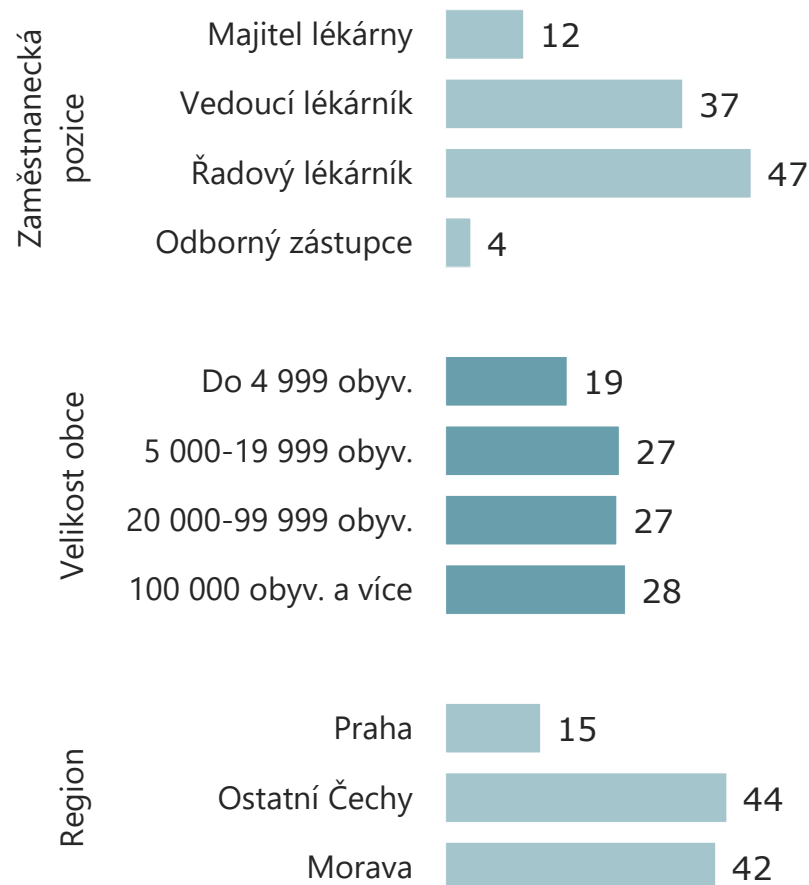
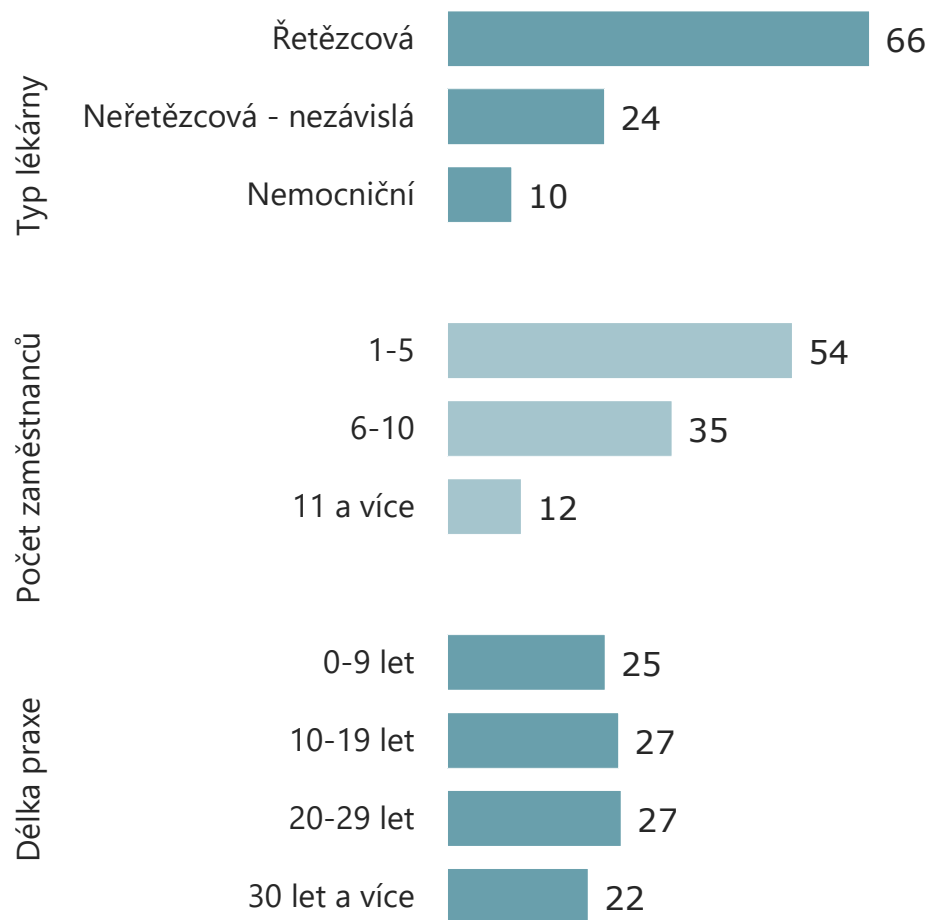
- Kvantitativní výzkum realizovaný metodou telefonických rozhovorů (CATI)
- Vzorek respondentů:
 - ❑ reprezentativní s ohledem na strukturu populace farmaceutů – lékárníků v ČR
 - ❑ kvóty: region, typ lékárny

Detaily terénního šetření

- Počet kompletních rozhovorů: N=1000
- Průměrná délka rozhovoru: 12 minut
- Dotazování bylo prováděno školenými operátory STEM/MARK pod neustálým dohledem supervize CATI studia
- Termín dotazování: 12. 3. – 3. 5. 2021
- Data: nevážená
- Dotazník: připraven zadavatelem projektu

Struktura vzorku

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

Hlavní zjištění výzkumu

Hlavní zjištění

- **Nejčastějším informačním zdrojem** o léčivých přípravcích **je** komerční informační systém **AISLP** využívaný **60 % lékárníků**. V **meziročním srovnání** došlo v otázce informačních zdrojů k posunům zejména **v případě většího využívání programu SPC**, využívání ostatních zdrojů se téměř nezměnilo.
- **Téměř dvě třetiny respondentů (63 %)** **vyhledávají na internetových stránkách www.sukl.cz důležitá upozornění o stahování a závadách léčiv**, 48 % lékárníků pak hledá obecné informace o lécích, 29 % lékárníků hledá informace o dostupnosti léků, výpadcích a obnovení dodávek a 24 % respondentů se zajímá o informace týkající se cen a úhrad léčiv. V meziročním srovnání značně vzrostl zájem lékárníků o dostupnost a přerušení nebo ukončení dodávek léků.
- **75 % lékárníků považuje bulletin Farmakoterapeutické informace za zdroj objektivních odborných informací.**
- **Téměř všichni dotázaní lékárníci získávají příslušné informace** o bezpečnostním riziku léčiva či jeho stahování **prostřednictvím SÚKL (94 %) či příslušného distributora (86 %).**

Hlavní zjištění

- **V případě výskytu nežádoucích účinků** řeší lékárníci nejčastěji tuto situaci **zasláním hlášení do SÚKL**.
- Zákonné možnosti **substituce přípravků alespoň někdy vyžívají téměř všichni lékárníci – 99 %**, avšak z toho 27 % pouze výjimečně.
- **Téměř všichni lékárníci (96 %) se již někdy setkali** s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů **předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje**, obvykle se však jedná pouze o výjimečné případy. Většina oslovených řešila nastalý problém přímo s předepisujícími lékaři (62 %).
- **Informace o padělcích** lékárníci získávají především od SÚKL (80 %).
- **Lékový záznam pacienta používá 8 z 10 lékárníků**, ale jedná se o sporadické nahlížení (výjimečné nebo jen u některých pacientů).
- **S výstrahou kvůli neúspěšnému ověření jedinečného identifikátoru** při vydávání léčiv má zkušenost 56 % lékárníků (a to aspoň jednou za měsíc).
- **OP předkládá při vyzvednutí léků na předpis nejméně polovina pacientů**.

Podrobné výsledky

Využívání a hodnocení informačních zdrojů o léčivých přípravcích

NEJČASTĚJI VYUŽÍVANÉ INFORMAČNÍ ZDROJE

- **Nejčastějším informačním zdrojem o léčivých přípravcích je komerční informační systém AISLP využívaný 60 % lékárníků** (častěji lékárníky ve věku 30 až 44 let – 66 % a lékárníci z nemocničních lékáren – 71 %).
- **Z dalších informačních zdrojů lze uvést informace ze SÚKL** (53 %, preferovaný respondenty ve věku 30 až 44 let – 60 %, lékárníky s délkou praxe do 19 let – 60 %), **internet obecně** (24 %, častěji muži – 30 % a nad 10 zaměstnanců – 33 %), a také **časopisy pro lékárníky** (22 %, upřednostňované lékárníky ve věku 45 a více let – 26 %, s délkou praxe 30 a více let – 30 % a do 5 zaměstnanců – 25 %).
- **V meziročním srovnání došlo k nárůstu využívání programu SPC. Využívání ostatních zdrojů zůstalo téměř beze změny.**

Využívání a hodnocení informačních zdrojů o léčivých přípravcích

NEJČASTĚJI VYHLEDÁVANÉ INFORMACE NA WWW.SUKL.CZ

- **Téměř dvě třetiny lékárníků (63 %) vyhledávají na těchto stránkách tzv. důležitá upozornění o stahování a závadách léčiv. 48 % lékárníků pak hledá obecné informace o lécích** (častěji mladí lékárníci s délkou praxe 0 až 9 let – 56 % a řadoví lékárníci – 52 %), **29 % lékárníků hledá informace o dostupnosti léků** (častěji lékárny s 11 a více zaměstnanci – 39 % a nemocniční lékárny – 40 %) a **24 % respondentů se poté zajímá o informace týkající se cen a úhrad léčiv** (častěji s praxí do 9 let – 34 %). Z dalších vyhledávaných témat lze jmenovat problematiku registrace a nežádoucích účinků.
- **V meziročním srovnání vzrostl zájem lékárníků o dostupnost léků a přerušení nebo ukončení dodávek léků.**

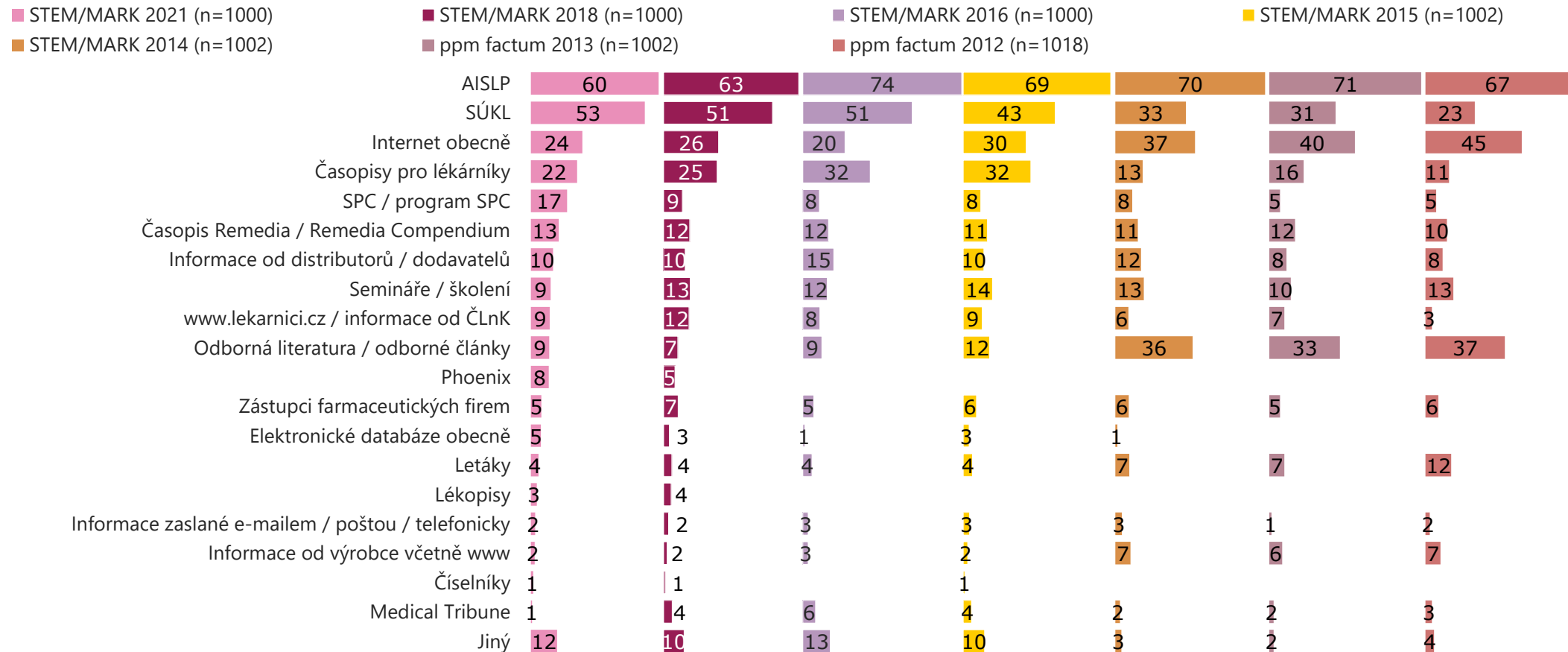
HODNOCENÍ LÉKOVÉHO BULLETINU

- **Celkem ¾ lékárníků považují bulletin Farmakoterapeutické informace za zdroj objektivních odborných informací.** Pouze 8 % osob má opačný názor, pětina dotázaných danou publikaci nečte.
- **V meziročním srovnání nedošlo k významným posunům.**

Jednoznačně nejvyužívanějším zdrojem informací je komerční informační systém AISLP a dlouhodobě roste využívání webu SÚKLu

1. Který zdroj nebo zdroje informací o léčivých přípravcích nejčastěji využíváte? časové srovnání 2012–2021

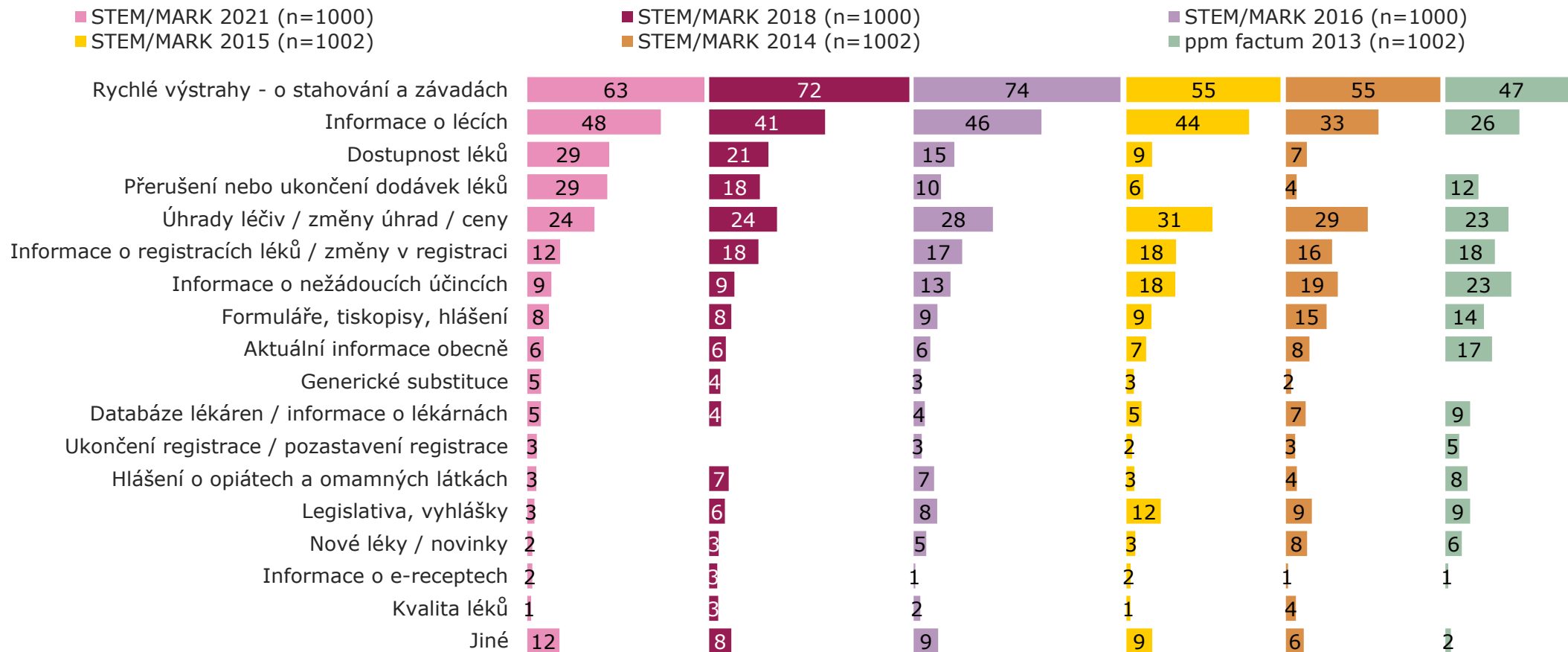

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Nejčastěji vyhledávanou informací jsou důležitá upozornění o stahování a závadách

9. Pokud navštívíte webovou stránku SÚKL, jaké informace nejčastěji vyhledáváte?

časové srovnání 2013–2021

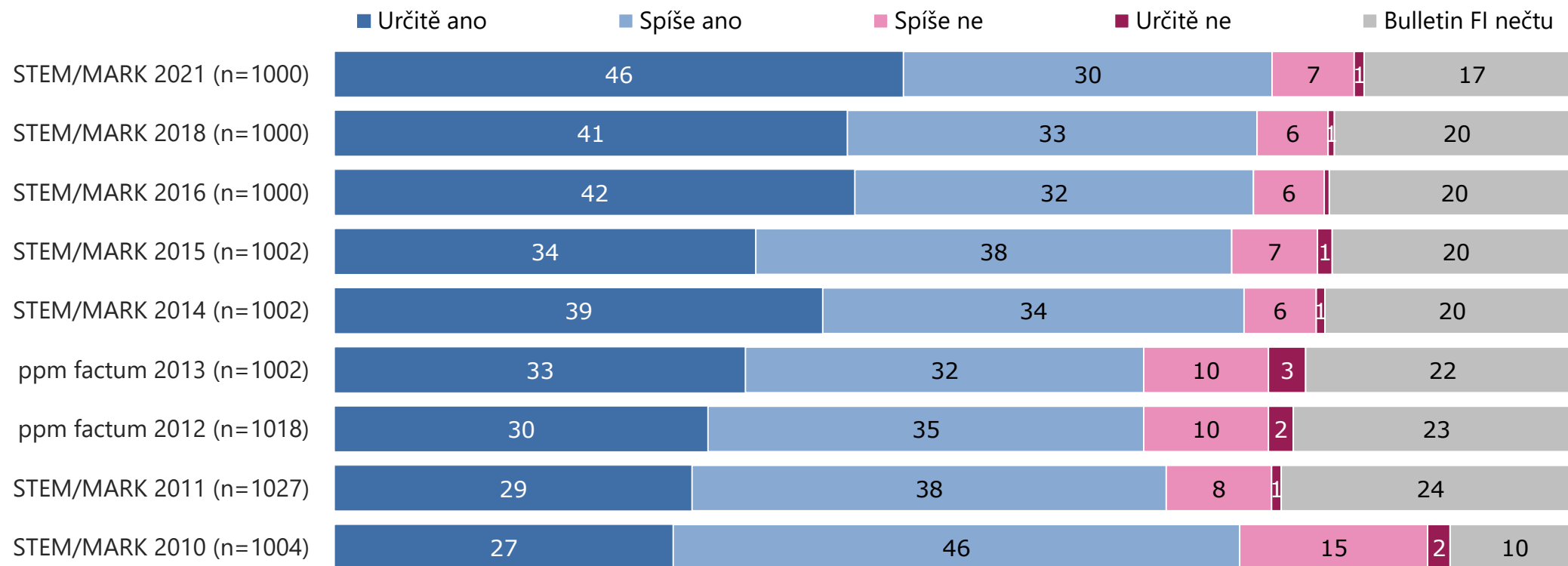

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Naprostá většina lékárníků, kteří bulletin čtou, jej považují za objektivní zdroj informací

10. Považujete lékový bulletin Farmakoterapeutické informace za zdroj objektivních odborných informací, které využíváte ve své běžné praxi?

časové srovnání 2010–2021

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Informovanost o bezpečnostním riziku léčiva nebo jeho stažení z důvodu závady jakosti

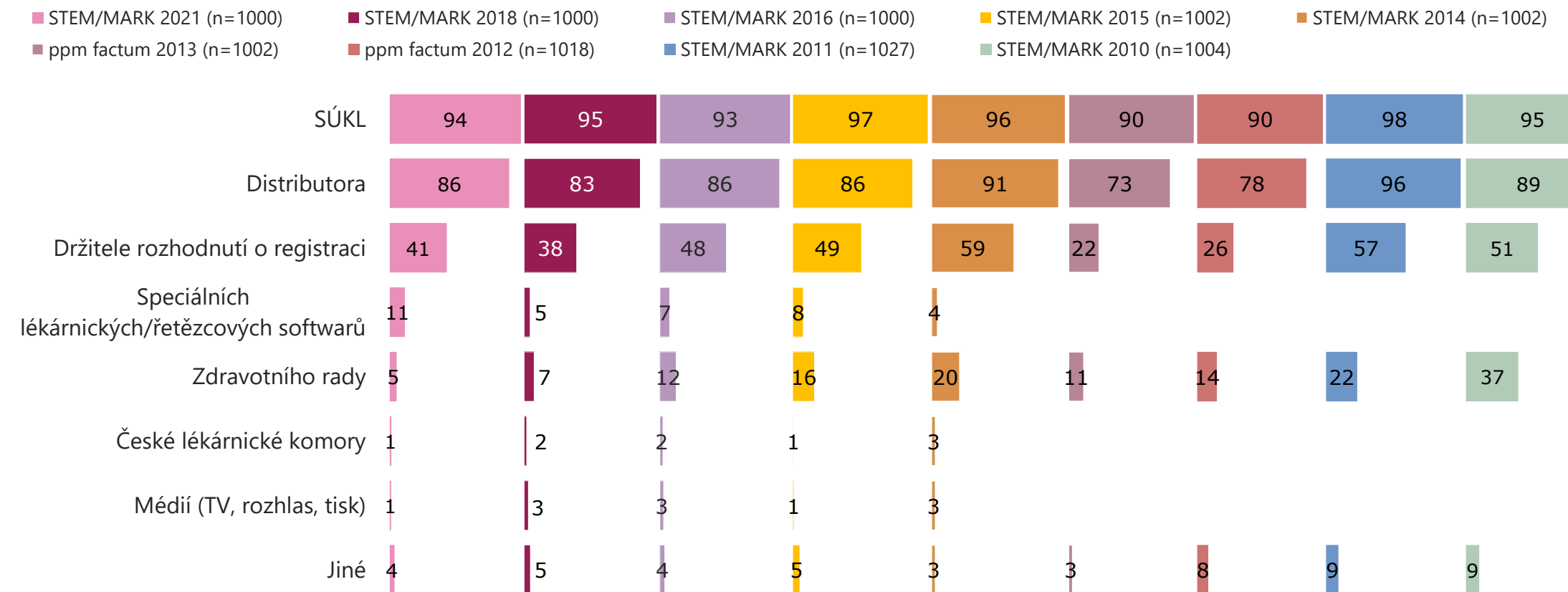
ZDROJE INFORMACÍ O BEZPEČNOSTNÍM RIZIKU LÉČIVA NEBO JEHO STAHOVÁNÍ

- **Téměř všichni dotázaní lékárníci získávají příslušné informace o bezpečnostním riziku léčiva či jeho stahování prostřednictvím SÚKL (94 %) či příslušného distributora (86 %).** 41 % respondentů obdrží tuto informaci také od držitele rozhodnutí o registraci, 5 % od zdravotního rady (častěji lékárníci s praxí nad 30 let , ve věku 45 a více let, majitelé lékáren).
- **V meziročním srovnání vzrostl význam interních lékárenských softwarů,** naopak dlouhodobě klesá podíl zdravotního rady

Informace o bezpečnostním riziku jsou získávány především od SÚKL a distributora

6. Informace o bezpečnostním riziku léčiva nebo stažení léčiva z důvodu závady jakosti nejčastěji získáváte prostřednictvím: časové srovnání 2010–2021

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Hlášení nežádoucích účinků

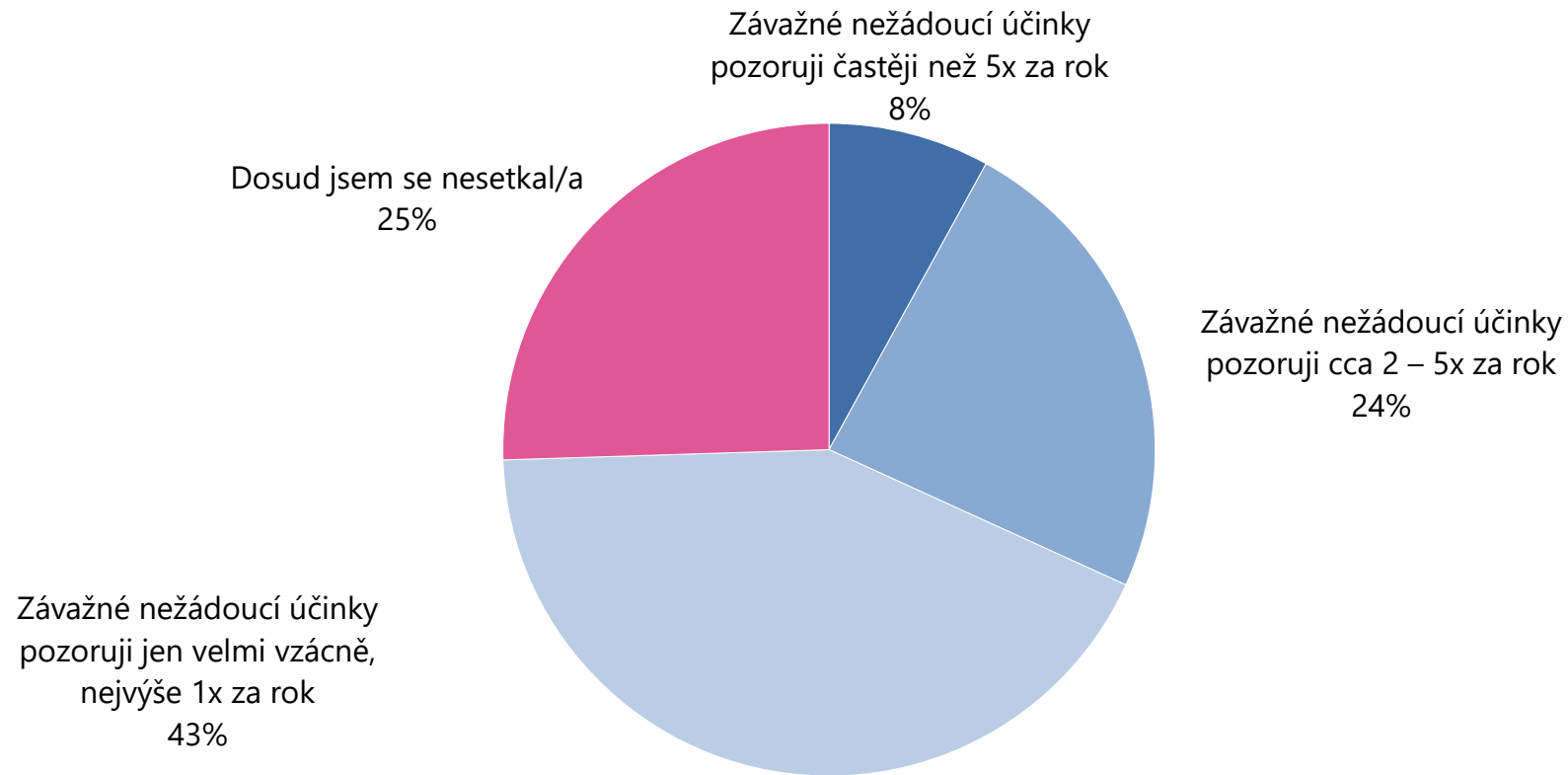
HLÁŠENÍ NEŽÁDOUCÍCH ÚČINKŮ

- Pokud jde o situaci, kdy se u pacienta po užití léčiva vyskytnul závažný nežádoucí účinek, je situace následující: **1/4 lékárníků se ještě nikdy s výskytem nežádoucích účinků u pacienta nesetkalo, dvě pětiny respondentů pozorují závažné nežádoucí účinky jen velmi vzácně - maximálně 1x ročně, třetina potom častěji.**
- **Podezření na nežádoucí účinek v posledních 3 letech nehlásilo 8 z 10 lékárníků, necelá pětina pak hlásila podezření na nežádoucí účinek jednou nebo častěji.**
- **Při podezření na závažný nežádoucí účinek by 91 % respondentů zaslalo hlášení do SÚKL.**
- **Naprostá většina lékárníků uvádí, že hlášení podezření na nežádoucí účinek je možné prostřednictvím internetového formuláře na stránkách SÚKL (96 %), podle 49 % oslovených lze využít papírový formulář, 54 % uvádí email a 46 % telefonicky. Dlouhodobě klesá podíl lékárníků, kteří uvádějí papírový nosič.**

3/4 lékárníků se s podezřením na závažné nežádoucí účinky setká alespoň 1x za rok

2. Jak často se ve své praxi setkáváte s podezřením na závažné nežádoucí účinky?

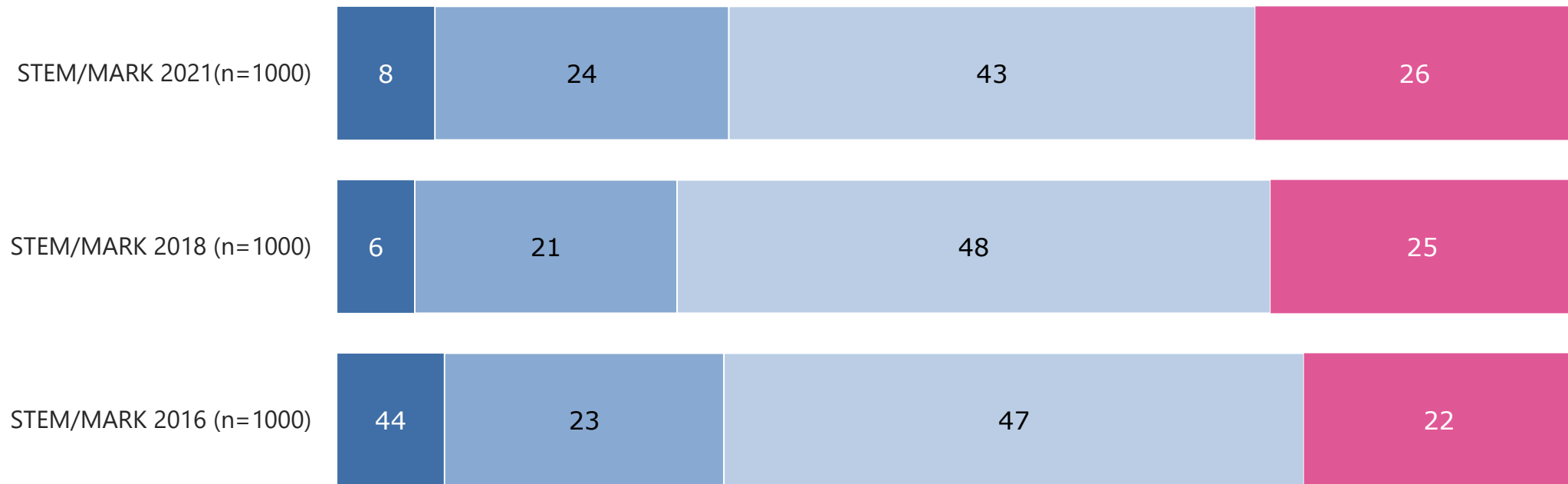

Zkušenost lékárníků s podezřením na závažné nežádoucí účinky se dlouhodobě nemění

2. Jak často se ve své praxi setkáváte s podezřením na závažné nežádoucí účinky?

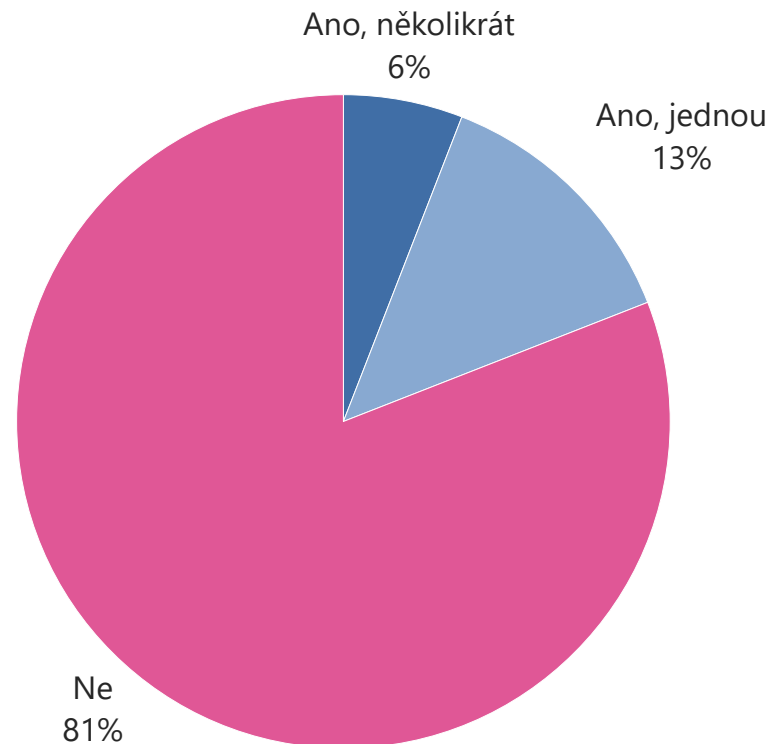
časové srovnání 2016–2021

- Závažné nežádoucí účinky pozorují častěji než 5x za rok
- Závažné nežádoucí účinky pozorují cca 2 – 5x za rok
- Závažné nežádoucí účinky pozorují jen velmi vzácně, nejvýše 1x za rok
- Dosud jsem se neseťkal/a

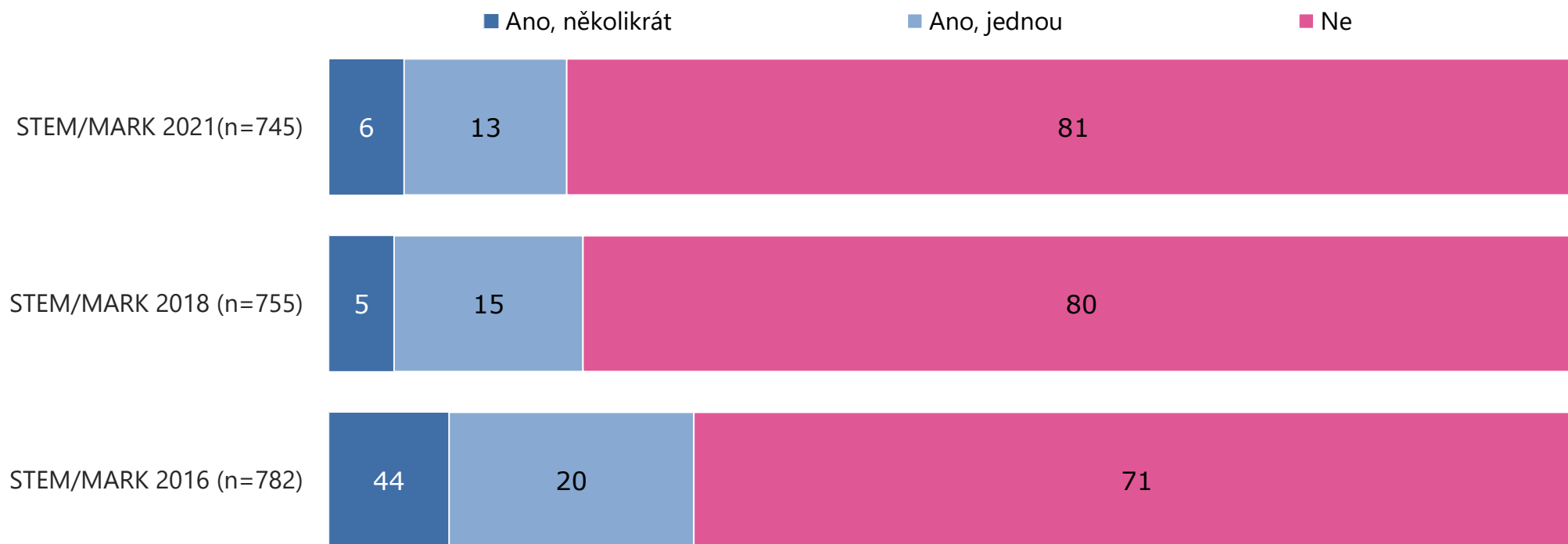
Podezření na nežádoucí účinek lékárníci většinou nikam nehlásí

3. Nahlásil/a jste v posledních třech letech podezření na nežádoucí účinek, který se vyskytl u některého z pacientů?

Podíl lékárníků, kteří NÚ hlásí se dlouhodobě nemění

3. Nahlásil/a jste v posledních třech letech podezření na nežádoucí účinek, který se vyskytl u některého z pacientů? časové srovnání 2016–2021

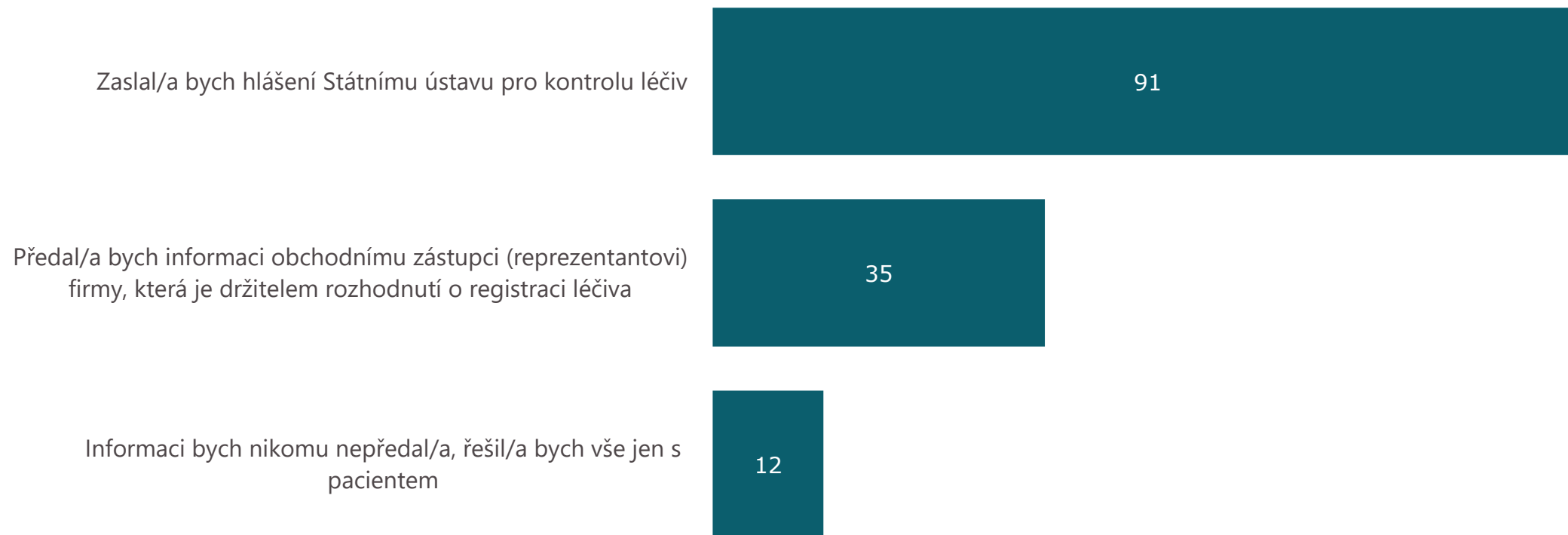

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Pozn.: v r. 2016 nebylo referenční období omezené na poslední 3 roky - nahlášení VNÚ mohlo proběhnout kdykoli v minulosti.

Podezření na nežádoucí účinek se hlásí na SÚKL

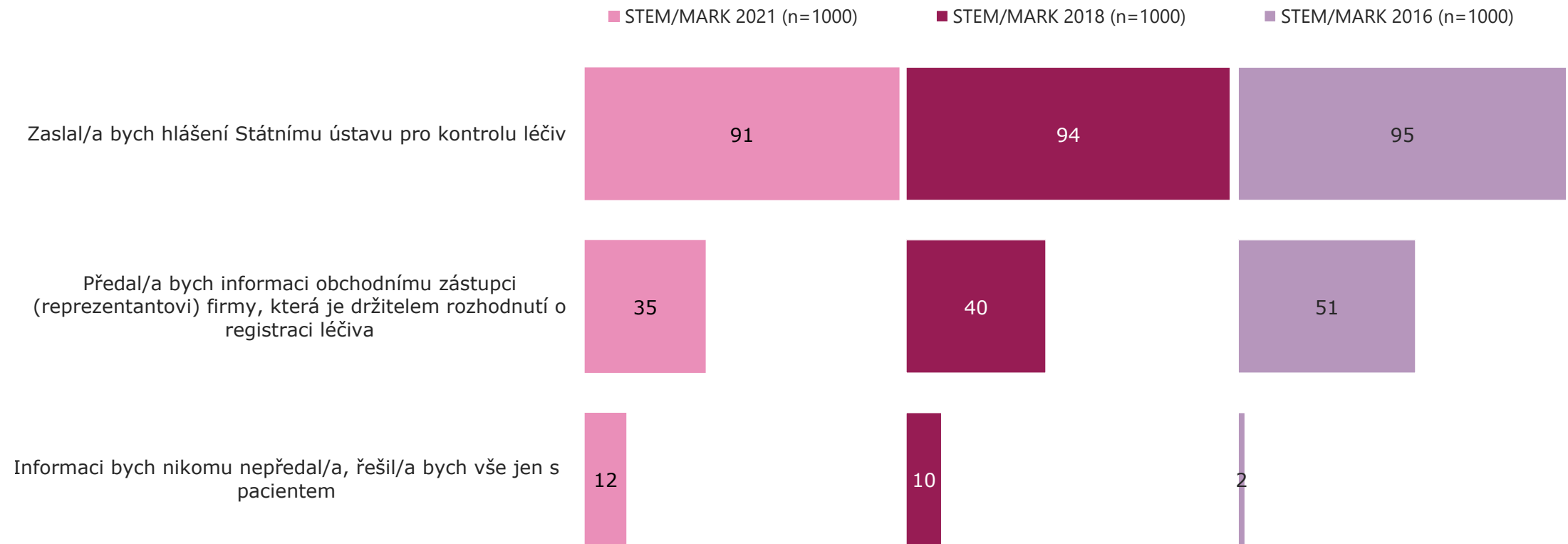
4. V případě, že byste u pacienta zjistil/a podezření na závažný nežádoucí účinek léku, jak byste s touto informací naložil/a?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000 [údaje v grafu v %]

Informovanost lékárníků o možnosti hlásit nežádoucí účinky SÚKLu je dlouhodobě vysoká

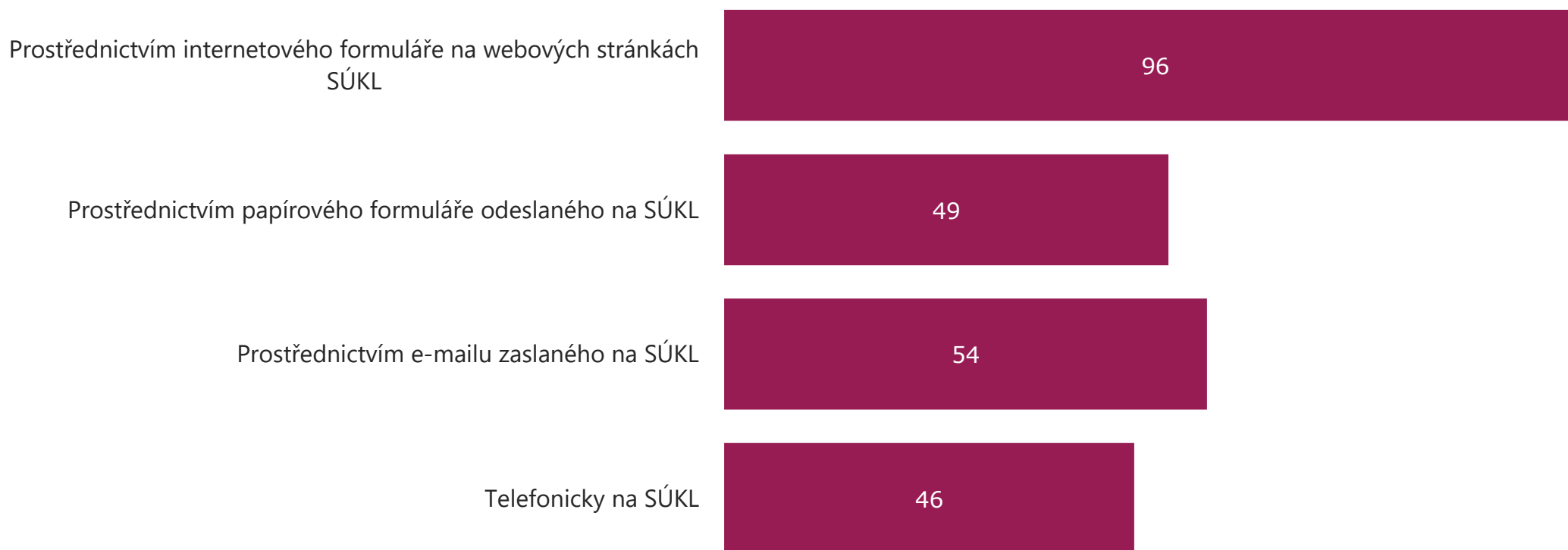
4. V případě, že byste u pacienta zjistil/a podezření na závažný nežádoucí účinek léku, jak byste s touto informací naložil/a? časové srovnání 2016–2021

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

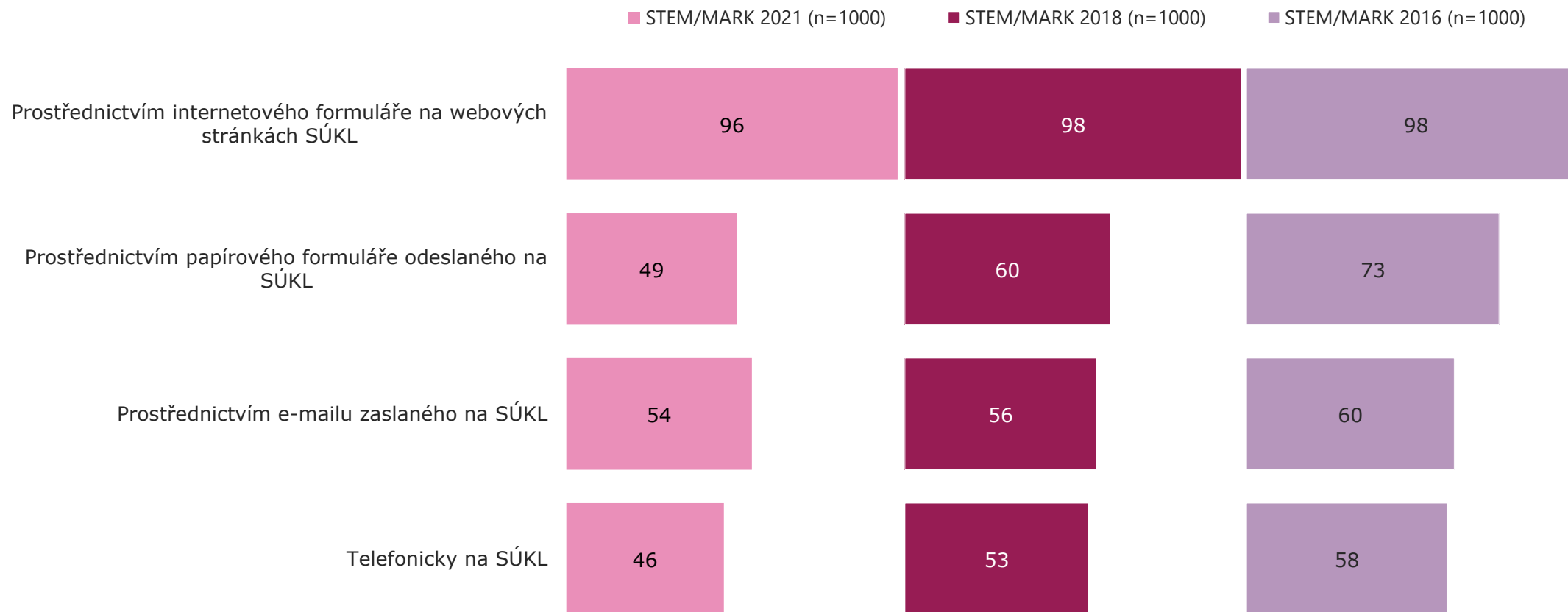
Nejčastější formou hlášení je internetový formulář

5. Víte, jaké možnosti hlášení podezření na závažný nežádoucí účinek lze využít?

Informovanost lékárníků o webovém formuláři je dlouhodobě vysoká

5. Víte, jaké možnosti hlášení podezření na závažný nežádoucí účinek lze využít? časové srovnání 2016–2021

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

Substituce přípravků, paralelní preskripce léčiv

SUBSTITUCE LÉČIVÝCH PŘÍPRAVKŮ

- **Zákonné možnosti substituce léčivých přípravků alespoň někdy vyžívají téměř všichni lékárníci – 99 %** (z toho 27 % pouze výjimečně - častěji ženy 29 %, s délkou praxe nad 29 let – 37 % a do 5 zaměstnanců – 30 %). Pouze 1 % respondentů nikdy možnost substituce nevyužívá.
- Oproti předchozím rokům došlo k mírnému nárůstu těch, kteří substituci častěji využívají.

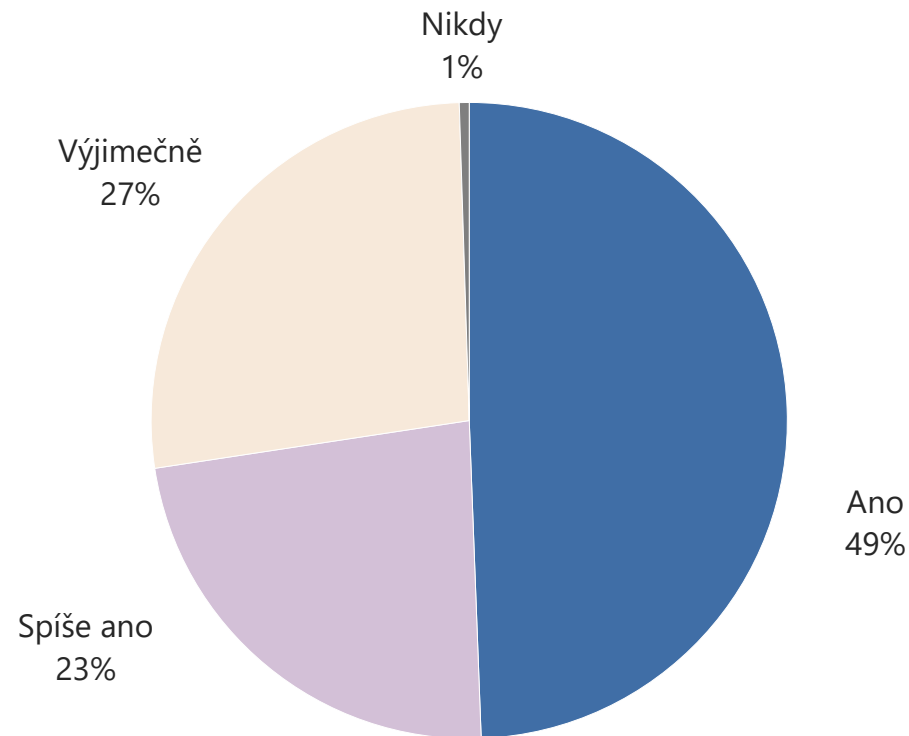
PARALELNÍ PRESKIPCE LÉČIVÝCH PŘÍPRAVKŮ

- **Téměř všichni lékárníci se již někdy setkali** s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje - **96 %** (často – 19 %, výjimečně – 77 %). Pouze 4 % lékárníků se s takový případem ještě nesešla.
- **Většina oslovených řešila nastalý problém přímo s předepisujícími lékaři (62 %), 18 % lékárníků vysvětlí skutečnost pacientovi a léky mu vydá, 15 % vysvětlí tuto skutečnost pacientovi a léky mu vydá.**

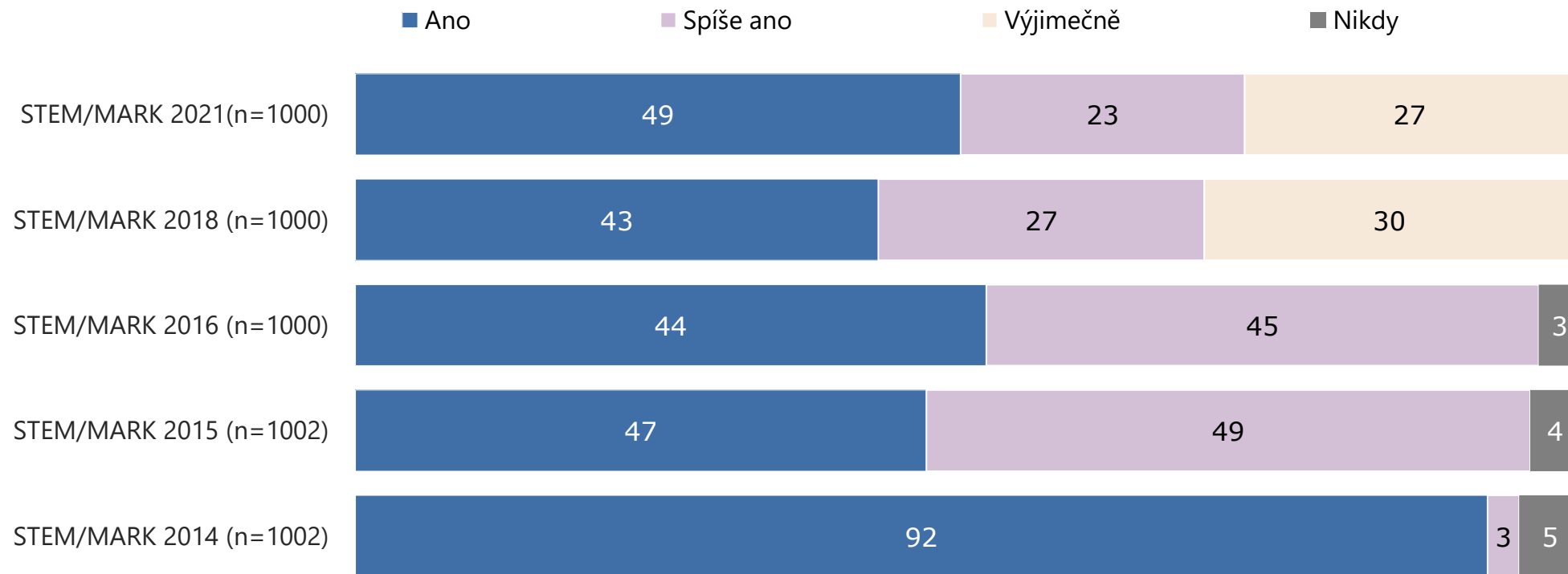
Téměř všichni lékárníci alespoň někdy využívají možnost substituovat přípravek

11. Využíváte zákonné možnosti substituce za jiný přípravek se stejnou léčivou látkou při výdeji na lékařský předpis?

Možnost substituovat přípravek častěji využívá 7 z 10 lékárníků

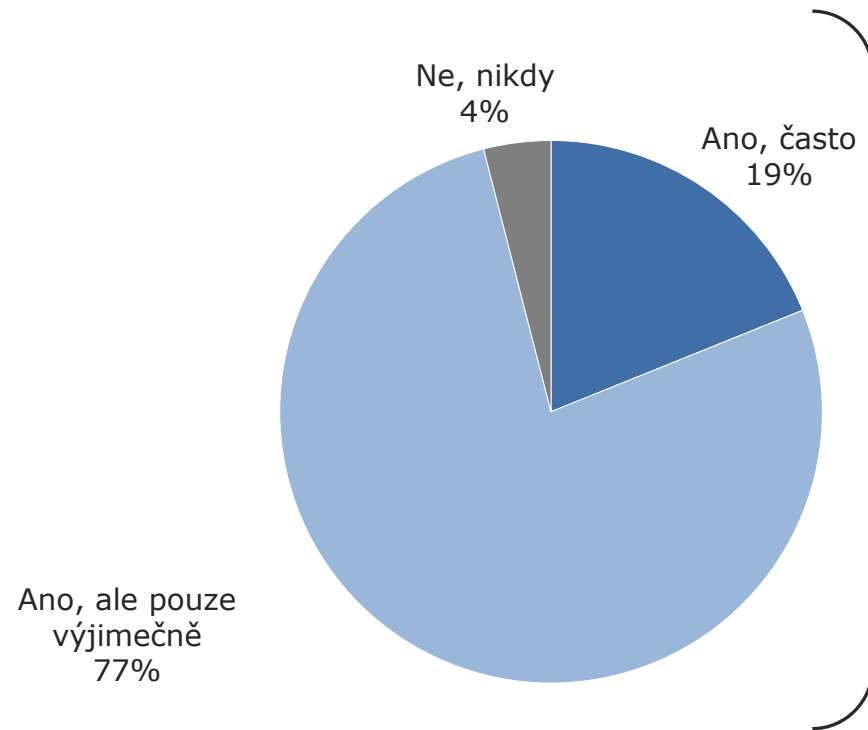
11. Využíváte zákonné možnosti substituce za jiný přípravek se stejnou léčivou látkou při výdeji na lékařský předpis?
časové srovnání 2014–2021

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]
Pozn.: Od r. 2018 přidána možnost „výjimečně“.

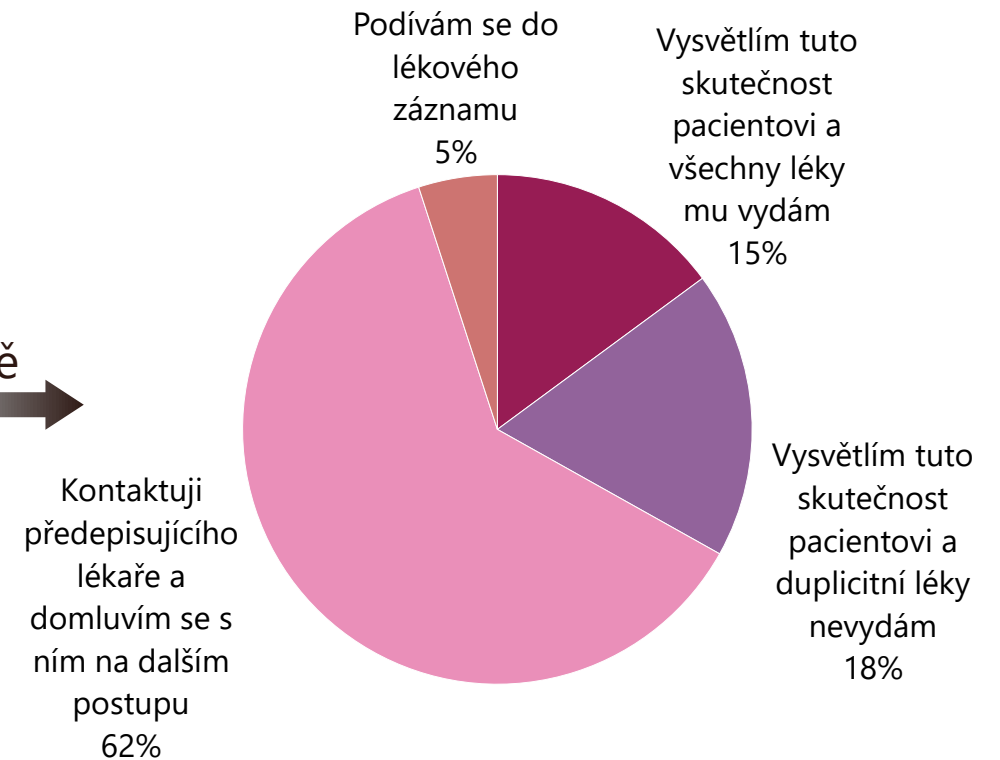
S paralelní preskripcí léčiv se setkali téměř všichni lékárníci, situaci nejčastěji řešili přímo s předepisujícím lékařem

12. Setkáváte se s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou, nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje?

Ano, často
+
Ano, výjimečně

13. Jak postupujete v případě výskytu přípravků se stejnou léčivou látkou?

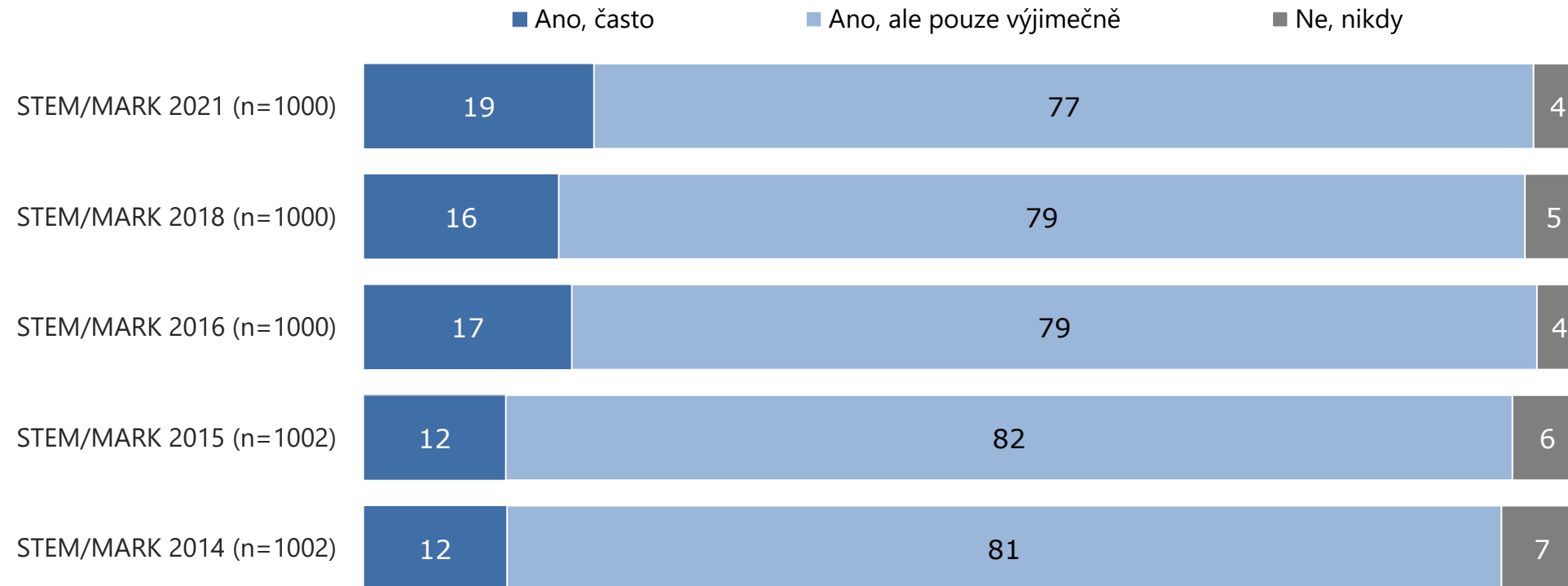

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000

ZÁKLAD: Respondenti, kteří se setkali s tím, že pacientovi byly předepsány léky se stejnou účinnou látkou nebo léky, jejichž současné užívání se vylučuje, n=960

S paralelní preskripcí léčiv lékárníci zkušenost mají, téměř pětina se s ní setkává často

12. Setkáváte se s tím, že jsou jednomu pacientovi od více lékařů předepsány léčivé přípravky se stejnou účinnou látkou, nebo léčivé přípravky, jejichž současné užívání se vylučuje?
časové srovnání 2014–2021

Nakládání s padělkami

INFORMOVANOST O PADĚLANÝCH LÉČIVÝCH PŘÍPRAVKÁCH

- **Informace o padělcích získávají** lékárníci především ze **SÚKL** (80 %) a dále potom **obecně z internetu** (14 %).

Lékový záznam pacienta

- Do lékového záznamu **vůbec nenahlíží pětina lékárníků**. Ostatní buď **výjimečně (39 %)** nebo **jen u některých pacientů (30 %)**. U každého pacienta lékový záznam kontroluje jen nepatrná část lékárníků (2 %).

Vydávání léčiv

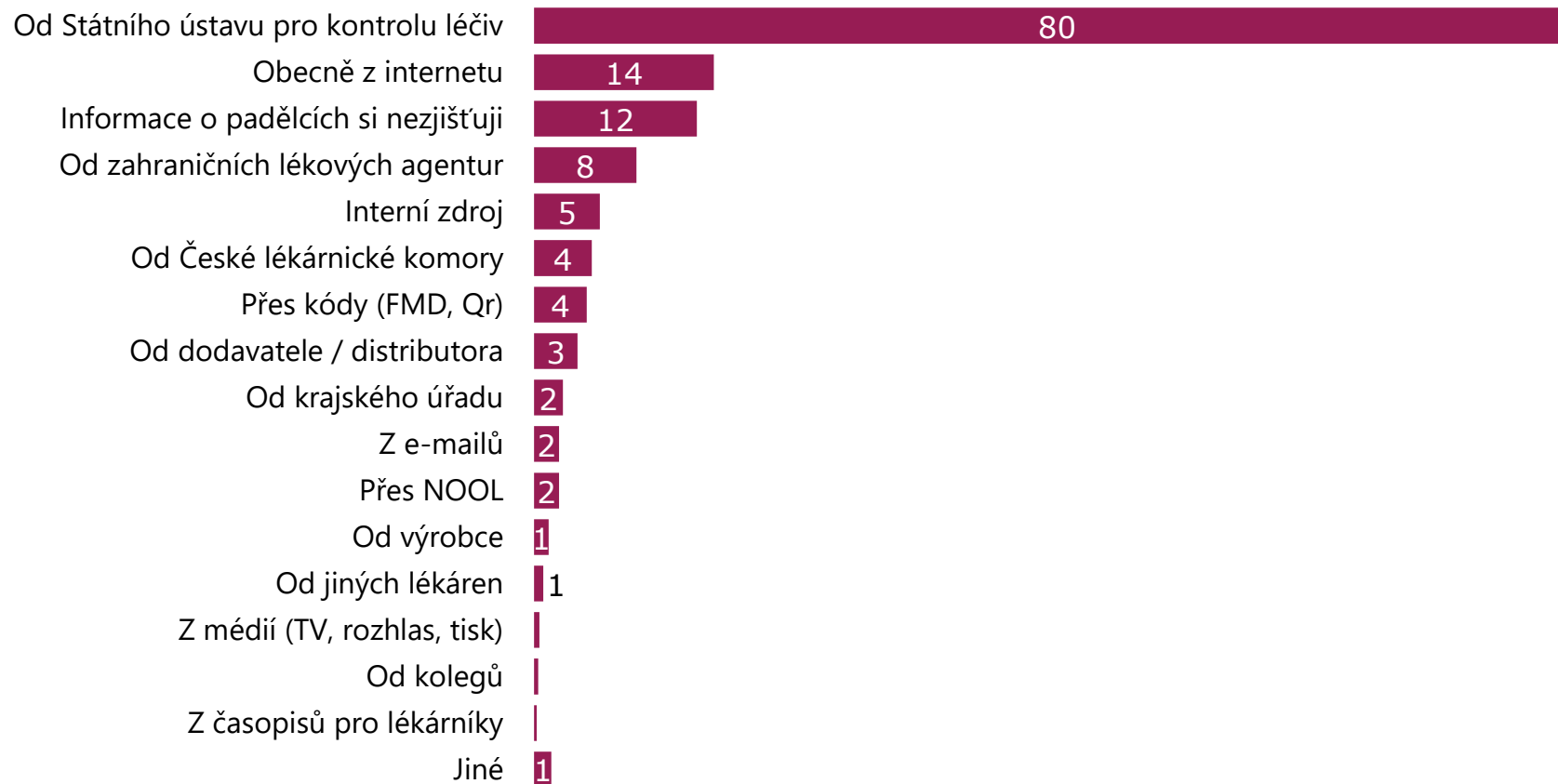
- **S výstrahou kvůli neúspěšnému ověření jedinečného identifikátoru** se při vydávání léčiv aspoň **jednou týdně setkává desetina lékárníků** (častěji lékárníci z nemocničních lékáren) a **na měsíční bázi 46 % lékárníků – celkem 56 % lékárníků**. Necelá polovina lékárníků (44 %) se s tímto problémem nesešla nikdy (častěji ženy, s délkou praxe nad 29 let a v lékárnách do 5 zaměstnanců).

- Lékárníci nejčastěji uvedli, že **OP předkládá při vyzvednutí léků na předpis polovina pacientů**.

Nejčastěji získávají lékárníci informace o padělaných léčivech od SÚKL

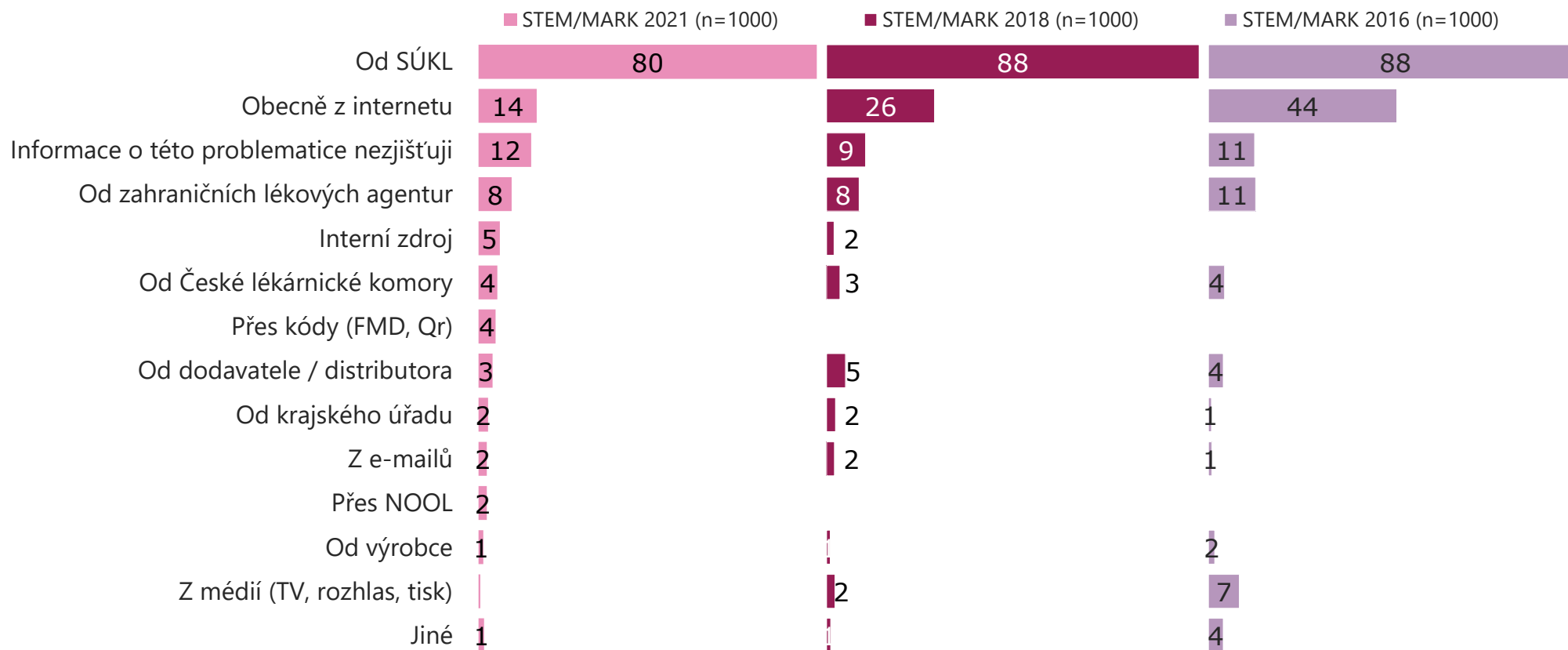
7. Jakým způsobem získáváte informace o padělcích léčiv?

Informace o padělcích pocházejí dlouhodobě hlavně od SÚKL. Roste také význam interních zdrojů lékárny

7. Jakým způsobem získáváte informace o padělcích léčiv?

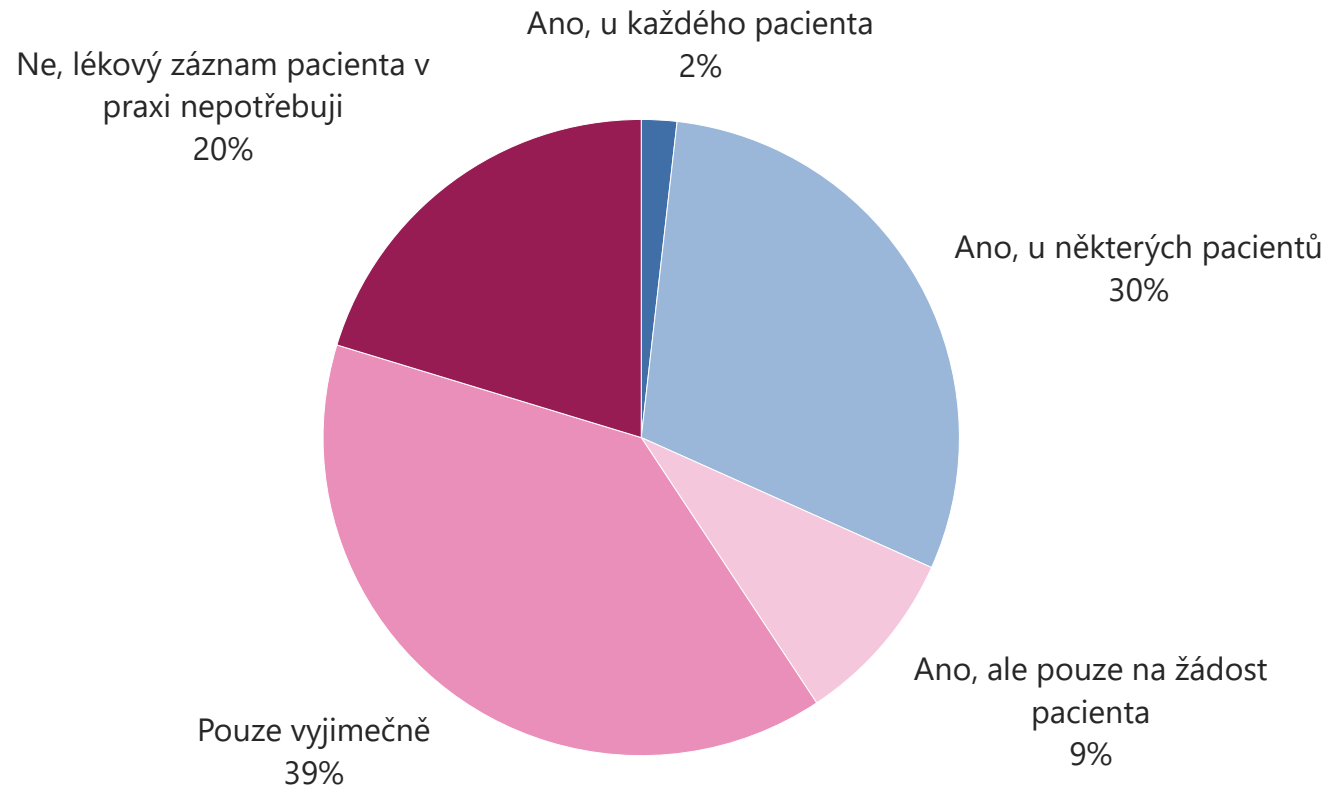
časové srovnání 2016–2021

ZÁKLAD: Všichni respondenti [údaje v grafu v %]

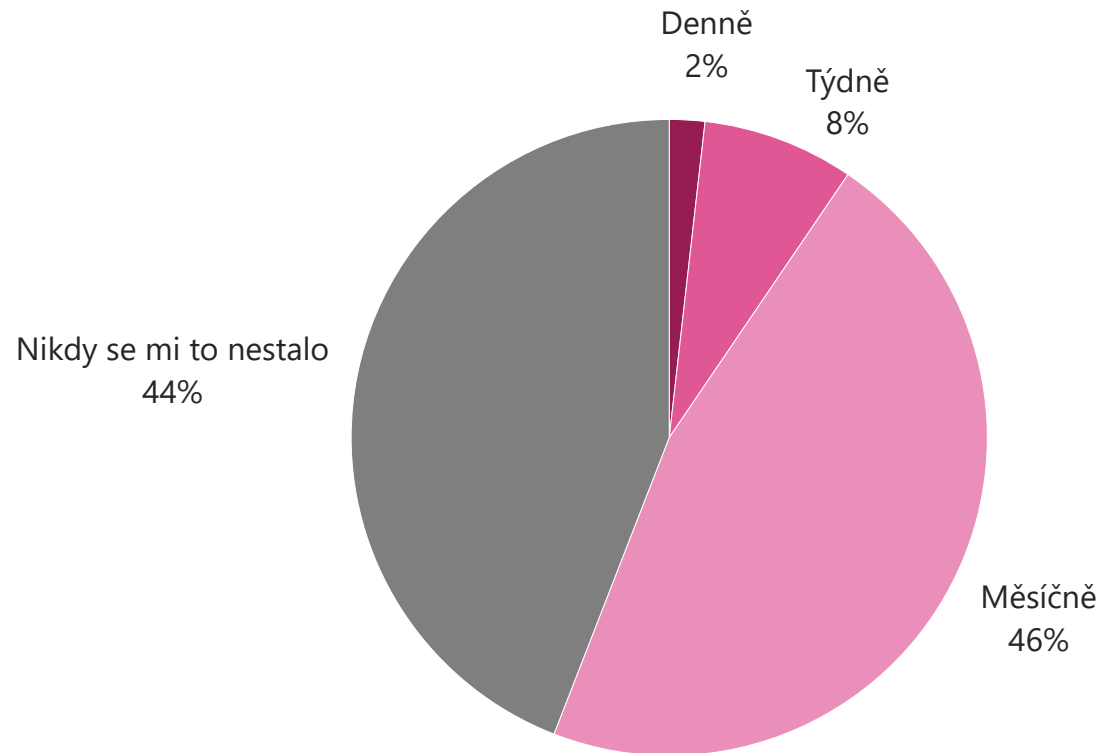
Většina lékárníků záznam používá, ale spíše v omezené míře – u určitých pacientů nebo ve výjimečných případech

14. Využíváte možnosti nahlížení do sdíleného lékového záznamu pacienta, ve kterém jsou zaznamenány všechny léky, které byly pacientovi v určitém období předepsány a vydány?

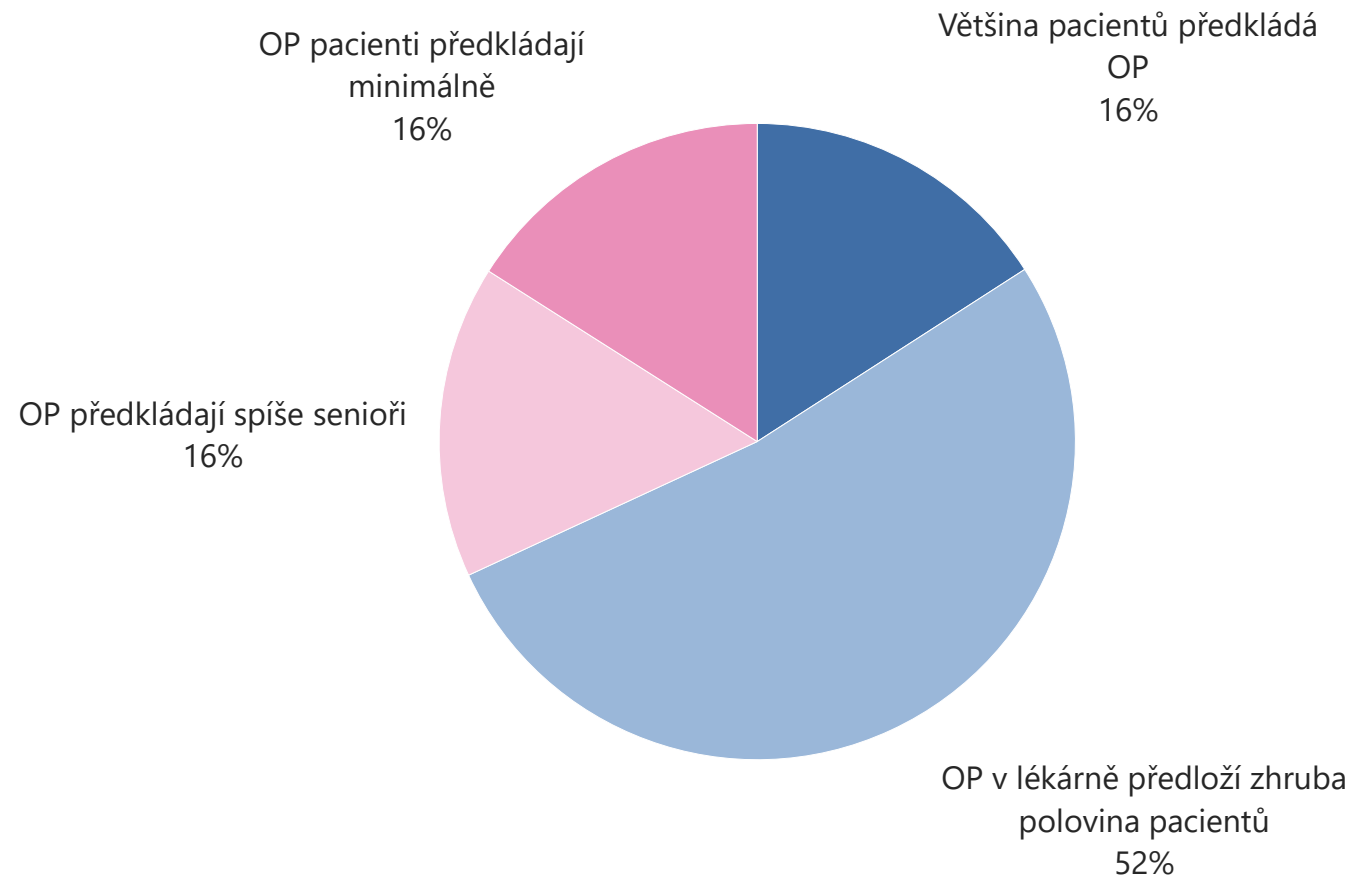
S výstrahou se setkává víc než polovina lékárníků

8. Jak často se stává, že nemůžete pacientovi vydat léčivý přípravek kvůli výstraze (alertu) vzniklé v úložišti v návaznosti na neúspěšné ověření jedinečného identifikátoru?

Mezi lékárníky převažuje zkušenost, že aspoň polovina pacientů předkládá OP

**15. Léky na předpis lze v současné době vydat pouze po předložení občanského průkazu (OP).
Jak často se s tím v praxi setkáváte?**

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1000

Realizátor výzkumu

Jana Proboštová
Client Service Manager

+420 777 879 202
probostova@stemmark.cz

STEM MARK

Smrčkova 2485/4
180 00 Praha 8

www.stemmark.cz
twitter.com/stemmark
slideshare.net/stemmark

